

ATS 14: 1 KYRKOMÅLNINGAR I UPPLAND FRÅN MEDELIDENS SLUT. 27

gå tillbaka öfver midten af 1400-talet, och att de hafva uppstått i Nederländerna. Snart utgåfvos emellertid i Tyskland flera upplagor, och bland dem finnas ett par med bestämda data: 1470—71 ombesörjde Fr. Walter och H. Hürning i Nürnberg en upplaga, där den latinska texten ersatts af tysk, och redan tio år tidigare hade Pfister i Bamberg tryckt den första typografiska. I teckningarnes och träsnittets finhet förete de olika exemplaren betydlig olikhet, men för öfrigt äro de icke hvarandra mycket olika. De yngre (och sämre) sluta sig icke blott i anordning utan äfven i detaljer troget till de äldre (och till de yngre manuskripten), och just detta sega fasthållande vid traditionen försvårar tidsbestämningen, i det att t. ex. dräkterna icke lämna någon fast utgångspunkt. I midten af taflan eller bladet hafva vi en scen ur Kristi lif, på ömse sidor vanligen de båda gammaltestamentliga förebilderna, ofvan och nedan de fyra profeterna; inramningen är något växlande¹. Taflornas antal är städse lika, 40 stycken, så när som i en upplaga, där kretsen vidgats till 50: af denna är blott ett exemplar känt, nu i Paris, förr i Wolfenbüttels bibliotek. Texten undergår ej heller någon större förändring; dock hafva några af de leoninska verserna i de tryckta upplagorna utbytts mot nya, så att t. ex. versen om Simson, då han söndersliter lejonet i Constanz-handskriften lyder: »Sampson te Christe, sathanam leo denotat iste», men i trycket: »Ut vis Sampsonis destruxit ora leonis»².

Jämte Biblia pauperum gafs det en hel följd andra blockböcker af liknande art, af hvilka somliga åtnjöto stor popularitet. Så Ars moriendi, en framställning af

¹ Afbildningar öfver den växlande anordningen finnas hos Laib und Schwarz i inledningen.

² I facsimil hafva två xylografiska upplagor af Biblia pauperum reproducerats: af Berjeau (London 1859, synes mindre noggrann) och af Einsle och Schönberger (Wien 1896).